

Kinderen van ex-priesters

De vele priesteruittredingen in de jaren zestig en zeventig staan symbool voor de snelle veranderingen in de katholieke kerk en de gezagscrisis die volgde. Kinderen van oud-priesters aan het woord over hun ervaringen. Waarom legden hun vaders het ambt neer?

Mijn vader hing zijn toog aan de kapstok

tekst **Katja Kreukels**
illustratie **Fadi Nadrous**

Mijn vader was priester en trad in 1969 uit samen met 243 anderen. Hij geloofde niet meer in een opgelegde en inmiddels sterk verouderde religieuze moraal. Hij geloofde niet meer in het roomse kerkbestuur, dat ondanks de eeuwenoude geschiedenis in zijn ogen de weg kwijt was. Hij geloofde niet meer in een leven zonder liefdes- en levenspartner van vlees en bloed.

Tussen 1961 en 1970 zouden in Nederland in totaal 1026 ambtsdragers het ambt neerleggen. Vaak omdat ze in 'persoonlijke nood' verkeerden, in een geloofscrisis verkweld waren of niet meer wensten te voldoen aan de celibaatsplicht. De meesten van hen trouwden, kregen kinderen, bouwden aan een nieuw leven.

Niet alleen mijn vader was priester. Onze vaders waren priester. Als zij niet waren uitgetreden, waren wij er nooit geweest. Hun keuze was ingrijpend. De roeping die de meesten hadden gevoeld, was existentieel. Je was zielzorger. 24 uur per dag. Het ambt verlaten, was niet simpelweg je baan opzeggen. De toog aan de kapstok hangen, betekende helemaal opnieuw beginnen, vaak tegen de stroom in.

Maar waar begon die onvrede en waarom was het zo massaal? Vaak wordt het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) gezien als de bron van alle veranderingen en de groeiende onrust in de kerk. Vóór het Tweede Vaticaans Concilie behoorde de priester immers nog tot de religieuze elite, diende hij de hiërarchische kerk en was hij de voltrekker van heilige rituelen. Na het concilie werd de priester steeds meer een gewoon mens, binnen een gemeenschap van andere gewone mensen. Hij keerde zijn gezicht naar de kerkgangers, preekte in de taal van het volk en moest herkenbaar zijn voor zijn medemens. Hij was minder het symbool van die bovennatuurlijke wereld. En hoe meer de priester een gewone sterveling werd, hoe meer hij zich ook zo ging gedragen.

Tekort aan liefde

De celibaatsverplichting begon voor veel jonge priesters te schuren. Ze voelden zich geïsoleerd, hunkerden naar intimiteit, liefde en een heel persoonlijke binding met een ander. In het beste geval was er sprake van een kunstmatig gezin samen met andere geestelijken. In het slechtste geval was je aan jezelf overgeleverd. Hoe kon je liefde prediken als jezelf een tekort aan liefde had? Opstandige priesters riepen op tot herbezinning. De moderne pastorale zorg had in hun ogen juist behoefte aan volwaardige, gehuwde priesters met wat levenservaring.

De ouders van de Vlaamse wetenschapsjournalist Koen Wauters hoopten ook vurig op de afschaffing van het celibaat. Zijn moeder An Verbeke zat bij de Zusters van de Heilige Jozef in Brugge en zijn vader Her-

man Wauters was pater in de norbertijnenabdij van Tongerlo. Zij was 29, hij 36 toen ze elkaar leerden kennen in 1967.

Er volgden bijna tweehonderd brieven die de basis vormen voor het boek *Mijn vader was priester, mijn moeder non* dat in 2021 uitkwam. Ze worstelden tussen hun loyaliteit aan de gemeenschap en hun groeiende genegenheid voor elkaar. Ze stelden hun keuze uit in de hoop dat het gehuwde priesterschap zou worden toegestaan. Het celibaat had volgens zijn vader veel menselijke problemen veroorzaakt. Pastoors die uit frustratie om twaalf uur dronken waren, een geheime relatie hadden. De maanden voor de beslissing waren ook heel zwaar geweest. Pater Wauters schrijft: 'Waarom verbiedt de Kerk het om te leven als een gezonde man? Waarom moet die keuze zo definitief zijn?'

Hun enige zoon vindt zijn ouders dapper. "Het was geen evidente keuze. Ze moesten bij nul beginnen, leren koken, solliciteren. Ze hadden geen huisraad en kregen bedroevend weinig geld mee. Mijn vader heeft nog altijd maar een half pensioen. Ze hadden wel het geluk dat er in die jaren zoveel economische vooruitgang was, waardoor je vrij snel vanuit het niets iets kon opbouwen."

Hoewel het even leek dat het eeuwenoude roomse instituut met de tijdgeest van de jaren zestig meeging, maakte een pauswisseling een einde aan die hoop. De vooruitstrevende Johannes XXIII werd na zijn dood in 1963 vervangen door Paulus VI, die moeite had met het hoge tempo. 'Hoeveel verscheidenheid kon de eenheid aan?', moest hij zich hebben afgevraagd. Kerkhistoricus

Karim Schelkens: "Deze paus heeft in Nederland slechte papieren, maar zijn zorg is ergens begrijpelijk. Hij wilde de ontbindende krachten bezweren en de wereldkerk samenhouden. Daar hoorde ook de behoudende minderheid toe."

Pastoraal Concilie

De gevreesde tweedeling kwam er toch, in ieder geval in het kleine gidslid waar de strijd om vernieuwing het hevigst gevoerd werd. Het unieke van de Nederlandse priesters was dat ze hun ontembare veranderingsdrift om wisten te zetten in daden. Er kwam een vervolg op de wereldwijde kerkvergadering in de vorm van het Pastoraal Concilie dat tussen 1968 en 1970 plaatsvond in het voormalige kleinseminarie in Noordwijkerhout. Hete hangijzers als het celibaat, geboorteregeling en de rol van de vrouw in de kerk stonden op de agenda. Nederland was even de proeftuin van de universele kerk of wilde dat in ieder geval zijn.

Niet alle jonge priesters wachtten het einde van deze discussie af. Ze zagen dat de conservatieve krachten in Rome weer aan invloed wonnen en wilden niet opnieuw gebukt gaan onder die formele structuren. De geest was uit de fles. Het aantal ambtsverlaten van priesters en uittredingen van kloosterlingen nam enorm toe in de tweede helft van de jaren zestig. Tegelijkertijd daalde het aantal roepingen.

"Er was nog niet direct nood aan priesters, maar het was een onzekere tijd. Parochianen waren verdrietig dat hun herders weggingen. De priesters die bleven, werden gedwongen opnieuw de balans op te ma-